

ผลของโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

EFFECT OF THE VOLUNTEER SPIRIT DEVELOPMENT PPOGRAM BASED ON SERVICE LEARNING BY TEACHING PROFESSION STUDENTS OF UDONTHANI RAJABHAT UNIVERSITY

สุนิสา ทรงอยู่¹, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชูด้า กิจจรธรรม², รองศาสตราจารย์ อรพินทร์ ชูชม³

Sunisa Throngyu¹, Assistant Prof. Dr.Wichuda Kijthorntham²,

Associate Professor Dr.Oraphin Choochom³

สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ¹,

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ^{2,3}

Oily_sunisa@yahoo.com¹, kijtomtham@hotmail.com², oraphin@g.swu.ac.th³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง 2) เพื่อเปรียบเทียบจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และนักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม หลังการทดลอง และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 46 คน ใช้วิธีสุ่มจัดกลุ่มอย่างง่ายแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม แบบวัดจิตอาสา และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติ Paired Sample t – test และ Independent Sample t – test

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีจิตอาสาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีจิตอาสาหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : จิตอาสา, โปรแกรมพัฒนาจิตอาสา, การเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

Abstract

The purposes of this research were to: 1) comparing the volunteer spirit of teaching profession students in the volunteer spirit development program based on service learning before and after the experiment; 2) comparing the volunteer spirit of teaching profession students in the volunteer spirit development program based on service learning between of teaching profession students who have attended and have not attended the program after the experiment; and 3) examining the of teaching profession students' opinions toward the participation in the volunteer spirit of teaching profession students participating in the volunteer spirit development program based on service learning. This study was the experiment research covering 46 first-year teaching profession students of Udon Thani Rajabhat University. The control group and the experimental group were selected by the simple sampling method; each containing 23 teacher students. The research tools included the volunteer spirit development program based on service learning, volunteer spirit inventory, and questionnaire for opinions toward the program. The data was statistically analyzed by mean, standard deviation, paired sample t-test, and independent sample t-test.

The results showed that: 1) teaching profession students participating in the volunteer spirit development program based on service learning achieved the volunteer spirit after the experiment at the .05 level of significance; 2) teaching profession students participating in the volunteer spirit development program based on service learning achieved higher volunteer spirit after the experiment than those not participating in such program at the .05 level of significance; and 3) teaching profession students had the highest satisfaction in participating in the volunteer spirit development program based on service learning.

Keyword : Volunteer Spirit, Volunteer Spirit Development Program, Service Learning

บทนำ

จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยมซึ่งเป็นผลกระทบจากการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติของระบบทุนนิยม โดยขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง พฤติกรรมที่สังคมไทยคาดหวัง เช่น การจูนเจือ การช่วยเหลือ การเผื่อแผ่แบ่งปันประโยชน์เพื่อผู้อื่น จิตสำนึกของคนที่มีจิตใจเสียสละ สร้างสรรค์งานเพื่อส่วนรวมลดน้อยลง โกวิทย์ พวงงาม. (2550). จิตอาสา (Volunteer Spirit) จึงเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกของสังคมยึดถือ เป็นคุณธรรมที่กล่าวถึงสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวมที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการที่ประเทศไทยมีจำนวนประชากรที่มีจิตอาสาอยู่มาก จะแสดงถึงการมีประชากรที่มีคุณภาพ เข้าใจถึงปัญหาของประเทศชาติที่กำลังเผชิญอยู่ และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและจริงจัง สถานะของประเทศที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงจะนำไปสู่สภาพประชาสังคม (Civic Society) ที่ผู้คนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี

สังคมไทยคาดหวังว่า จิตอาสาจะเป็นคุณธรรมที่สมาชิกยึดมั่นไม่ว่าจะมีบทบาทอยู่ในส่วนใดของสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและองค์กรต่างๆ ที่บุคคลเป็นสมาชิก โดยกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่สังคมให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เป็นผู้มีจิตอาสา นั่นคือกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเห็นได้จากความพยายามในการปลูกฝังเรื่องจิตอาสาในสังคมไทย ดังปรากฏในการบัญญัติถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในนโยบาย พระราชบัญญัติและมาตรฐานตัวชี้วัดทางการศึกษาต่างๆ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ซึ่งระบุว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และมาตรา 7 ซึ่งมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านต่างๆ รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติผ่านกระบวนการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). รวมทั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้กำหนดตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ.2549 - 2553) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนไว้ในมาตรฐานที่ 1 ข้อที่ 6 ว่าผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม มีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2553).

แต่กระนั้น ผลรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย ซึ่งศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนต่อสถานภาพคุณธรรมของสังคมไทยจากประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีคุณธรรมด้านจิตอาสาอยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น โดยร้อยละ 75.1 ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีความเห็นว่า การช่วยเหลือผู้อื่นไม่ใช่หน้าที่ของตน ศูนย์คุณธรรม. (2550). และผลการวิจัยเอแบคโพลล์ ในเรื่องการสำรวจพฤติกรรม การให้ การบริจาคและอาสาสมัคร โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป พบว่ามีผู้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม โดยคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 17.8 เท่านั้น ในขณะที่ร้อยละ 82.1 ไม่เคยทำงานอาสาสมัครในลักษณะนี้เลย ด้วยสาเหตุว่าไม่มีเวลา และมีภาระที่ต้องทำมาหากิน โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 65.5 เห็นว่าสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมาทำงานอาสาสมัครมากขึ้น ได้แก่ เกิดภัยพิบัติ มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ทำความดี มีสวัสดิการหรือสิทธิพิเศษ และเห็นผู้นำที่มีชื่อเสียงในสังคมมาชักชวน เป็นต้น ศูนย์วิจัยเอแบค นวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ. (2551). จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนยังขาดจิตสำนึกของการทำงานเพื่อส่วนรวม จึงควรได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาให้เกิดจิตอาสา ดังนั้น การพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีจิตอาสา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้รู้จักประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคมจนเป็นกิจนิสัย มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีวิจรรณญาณที่จะทำสิ่งที่เกิดผลดีต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งจะทำให้สังคมไทยเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว การมีจิตอาสาที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาสา นั้นมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะกับสังคมส่วนรวมหรือผู้ที่ได้รับเท่านั้น ในส่วนของผู้ให้หรือผู้อาสาเองก็มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อันเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของตัวผู้ที่มีจิตอาสาเองด้วย ในทางกลับกัน ถ้าเยาวชนไทยขาดจิตอาสาในตัวบุคคลแล้ว เยาวชนเหล่านี้จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและสร้างภาระต่อสังคมตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดในสังคมไทย เช่น ปัญหาการเอดส์เอชไอวี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น อรพินทร์ ชูชม และคณะ. (2555).

สำหรับแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือจิตอาสาของนักเรียน นักศึกษา โดยทั่วไปใช้สองแนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นการนำแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning) มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และแนวทางที่สอง เป็นลักษณะของการจัดองค์กรและกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดตั้งสโมสร ชมรม ชุมนุม ค่ายอาสาพัฒนาหรือบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมความ ดีงาม และจิตสำนึกของการบำเพ็ญตน

ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การดาร์วี บุญญานุสิทธิ์. (2554). โดยแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ถือเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจกับชุมชน สำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆได้ Kraft (1996). ทั้งนี้ จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน พบว่า นอกจากผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีแรงจูงใจที่ดีต่อการบริการชุมชนและสังคม มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม รวมถึงยังส่ง ผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้คุณค่าต่อกิจกรรมบริการสังคม มีแนวทางในการพิจารณาปัญหาสังคมอย่างมีระบบ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน และมีความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความตระหนักในการบริการสังคมอีกด้วย ชวลา เวชยันต์. (2544).

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาจิตอาสาของเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องให้เกิดขึ้นกับเยาวชนโดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพรู เนื่องจากนักศึกษาวิชาชีพรูถือเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทุกด้าน เป็นผู้นำภูมิปัญญา จริยธรรม การพัฒนาความคิดที่ต้องสอดโอกาสและสิ่งดีงามกลับคืนสู่สังคม เพราะในอนาคตนักศึกษาวิชาชีพรูจะต้องออกไปเป็นครูที่มีคุณภาพ ทำหน้าอบรมสั่งสอนศิษย์ และจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง และมีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาสังคมไปในรูปแบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งมุ่งหวังว่าผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาจิตอาสาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคมของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพรูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพรูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และนักศึกษาวิชาชีพรูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม หลังการทดลอง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพรูที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

สมมติฐานการวิจัย

1. ภายหลังจากทดลอง นักศึกษาวิชาชีพรูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีจิตอาสาสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ภายหลังจากทดลอง นักศึกษาวิชาชีพรูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพรูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับสลากจากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด จากนั้นสุ่มเข้ากลุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาจิตอาสา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของ Heffernan (2001) ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ลักษณะที่ให้นักศึกษาลงไปทำความรู้จักกับชุมชนแล้วทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในสภาพจริง แล้ววางแผนปฏิบัติการบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่เราเรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ร่วมกับสมาชิกของชุมชน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ รวมทั้งได้ใช้แนวคิดรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของ Troppe, & Owen (2002) มาเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ (Preparation) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) และ 4) การประเมินค่า (Evaluation) ประกอบด้วย 7 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการทำกิจกรรม 60 - 120 นาที โดยจัดสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมเวลาในการทำกิจกรรมในห้องทั้งหมด 8 ชั่วโมง 30 นาที รวมทั้งมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน โปรแกรมพัฒนาจิตอาสาผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีดำเนินการ พบว่า ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก จากนั้นผู้วิจัยนำโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำโปรแกรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา และเนื้อหา แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 2.1 แบบวัดจิตอาสา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 20 ข้อ ซึ่งประเมินความรู้สึกสำนึกของบุคคลที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม โดยไม่หวัง

ผลตอบแทน หรือการไม่ตั้งใจตายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน หรือการมีความสุขเมื่อได้ทำความดี โดยนำแบบวัดจิตอาสาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบวัดมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' alpha reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .929

2.2 แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการเรียนรู้กิจกรรมในแต่ละครั้งของโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ลักษณะของแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูมีลักษณะข้อคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมในแต่ละครั้ง นักศึกษาวิชาชีพครูต้องเขียนตอบบรรยายเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ แบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนแรกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” โดยให้ประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดประสงค์การพัฒนา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อและสื่ออุปกรณ์ และด้านวิทยากร ประกอบด้วยข้อความจำนวน 12 ข้อ ส่วนตอนที่สองเป็นข้อความปลายเปิดโดยให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระ โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ภาษาและรูปแบบ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มทดลอง จำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีจับสลากจากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด ได้ทำแบบวัดจิตอาสา ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยใช้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

2. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมตามกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง ครั้งละ 60 - 120 นาที รวมเวลาในการทำกิจกรรมในห้องทั้งหมด 8 ชั่วโมง 30 นาที รวมทั้งมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน โดยดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนในแต่ละครั้งตามแผนการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองจะทำแบบบันทึกการเรียนรู้ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแต่ละครั้งด้วย เพื่อผู้วิจัยจะได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและทราบสิ่งที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้ในแต่ละครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นการเรียนรู้โดยอิสระจากกิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิด โดยไม่มีการจัดโปรแกรมพัฒนาจิตอาสา

3. ขั้นตอนหลังการทดลอง หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมครบตามที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดจิตอาสาฉบับเดิม และใช้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test) รวมทั้งให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม จากนั้นนำคะแนนก่อนการทดลอง และหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน รวมถึงนำข้อมูลจากแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้และ

ความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพรูที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละครั้งของนักศึกษาวิชาชีพรูกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์ด้วย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพรูทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ทำก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

2. การทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพรูทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้ Paired Sample t – test และทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดจิตอาสาระหว่างนักศึกษาวิชาชีพรูกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นอิสระต่อกันโดยใช้ Independent Sample t – test

3. การวิเคราะห์แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมในแต่ละครั้ง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการสรุปและประเมินสิ่งที่นักศึกษาวิชาชีพรูได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมด้วยการบรรยาย และวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพรูที่มีต่อโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อประเมินสิ่งที่นักศึกษาวิชาชีพรูได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมด้วยการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. โปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีดำเนินการ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านพบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งประกอบด้วย 7 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรม “ชุมชนของฉัน” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาบอกความหมาย ความสำคัญของชุมชนและระบุชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิก 2) กิจกรรม “แผนที่เดินดิน” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาสำรวจสภาพของชุมชนและทำแผนที่เดินดิน 3) กิจกรรม “สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการ คือ...” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาระบุความต้องการและปัญหาของชุมชน และ 4) กิจกรรม “ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวางแผนในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถและเขียนโครงการบริการสังคม 5) กิจกรรม “โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติการในโครงการบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ 6) กิจกรรม “เยาวชนอาสา รายงานตนเอง” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ไตร่ตรองผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมบริการสังคม และ 7) กิจกรรม “ภูมิใจที่ได้ทำ” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและนำเสนอผลงานของโครงการบริการสังคม โดยโครงการบริการสังคมของนักศึกษาที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมจัดขึ้น ประกอบด้วย 5 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการจิตอาสาปรับภูมิทัศน์ให้กับคริสตจักรของพระคริสต์ จังหวัดอุดรธานี 2) โครงการจิตอาสาพัฒนาวัดสามพร้าว 3) โครงการจิตอาสาปรับภูมิทัศน์วัดลำดวนบ้านห้วย 4) โครงการอบรมมารยาทและให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และ 5) โครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนบ้านโนนสวรรค์

2. นักศึกษาวิชาชีพรูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีจิตอาสาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรม ในระยะก่อนและหลัง การทดลอง

กลุ่มทดลอง (n=23)	M	SD	t	p
ก่อนการทดลอง	4.83	.455	5.099	.000*
หลังการทดลอง	5.32	.426		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมและ นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ในระยะหลังการทดลอง

กลุ่ม	จำนวน	M	SD	t	p
กลุ่มทดลอง	23	5.32	.426	3.390	.001*
กลุ่มควบคุม	23	4.86	.494		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และนักศึกษาวิชาชีพครูแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ เข้าใจความหมาย และตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตอาสา ซึ่งเป็นสิ่งที่นำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมต่อไป ยกตัวอย่างเช่น

- “จิตอาสาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวสำหรับทุกคน และทุกคนสามารถทำงานอาสาได้ทุกที่ ทุกเวลา และงานอาสาที่ อาจจะเป็นงานที่ไม่ใหญ่โตก็ได้ แต่เราทำด้วยความเต็มใจก็เรียกว่างานอาสาได้ ”

- “การทำกิจกรรมอาสา นั้น ไม่ว่าใครก็สามารถทำได้ แม้เราไม่มีทรัพย์ แต่เรามีแรง หรือเรามีทรัพย์ที่สามารถให้ได้ ไม่ว่าสิ่งเหล่านี้จะมากหรือน้อย จะเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ หรือเพียงเล็กน้อย เช่น เก็บขยะ แบ่งปันสิ่งของ หรือช่วยเหลือผู้อื่นนั้น ก็ถือว่าเป็นจิตอาสาทั้งสิ้น ”

อภิปรายผล

ผลของโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ภายหลังจากทดลองนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตอาสาสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตอาสาเพิ่มขึ้นจาก 4.83 เป็น 5.32 สรุปได้ว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีคะแนนจิตอาสาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และผลการวิจัยภายหลังจากทดลองนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 สรุปได้ว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีคะแนนจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม นอกจากนี้ ยังพบว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีความพึงพอใจในระดับมาก

ที่สุด จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมสามารถพัฒนาจิตอาสาได้จริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยของ ลินดา เกมท์มา (2552) ที่พบว่านักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เรียนรู้ด้วยการให้บริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในสังคมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และ ชาวลา เวชยันต์ (2544) ที่พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 รวมทั้งผลการวิจัยของ Giles, & Eyer (1998) ที่พบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และผลการวิจัยของ Weiger (1998) ที่ได้สรุปไว้ว่า การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมสามารถส่งเสริมความตระหนักในการช่วยเหลือสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ในการสร้างกิจกรรมของโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมนั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตอาสา โดยสามารถอภิปรายผลตามขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมรูปแบบ PARE ได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นที่นักเรียนจะระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน นักศึกษาจะได้ลงมือปฏิบัติการภาคสนามในการศึกษา สำรวจชุมชน และสัมภาษณ์คนในชุมชน เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่พบในชุมชน หรือความต้องการต่างๆ ของชุมชน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาระบุสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นการให้ชุมชนเป็นสถานที่ให้ความรู้และประสบการณ์ตรงแก่นักศึกษา โดยนักศึกษาจะศึกษาชุมชน ศึกษาความต้องการ ปัญหาสภาพ บริบท ตลอดจนเอกลักษณ์ของชุมชนที่ตนเป็นส่วนหนึ่งร่วมอยู่ด้วย เป็นการศึกษาจากคนในชุมชนตามวิถีการรับรู้สภาพชุมชนโดยคนในชุมชนเอง สำลี ทองธิว. (2545). ในขั้นตอนนี้ นักศึกษาจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาวางแผนการทำกิจกรรมการให้บริการสังคมในชุมชน ซึ่งแผนการทำกิจกรรมการให้บริการสังคมของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไปตามความสนใจของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม เช่น บางกลุ่มสำรวจพบว่า โรงเรียนชุมชนบ้านสามพร้าว ซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชนรอบมหาวิทยาลัย มีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเรื่องมารยาทให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียน นักศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะทำกิจกรรมการให้บริการสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว จึงได้วางแผนจัดทำโครงการอบรมมารยาทและให้ความรู้เรื่องอาเซียนขึ้น หรือบางกลุ่มสำรวจพบสภาพปัญหาความสกปรก ภายในวัดบ้านสามพร้าว ซึ่งเป็นวัดในชุมชน จึงได้จัดกิจกรรมพัฒนาวัดบ้านสามพร้าวขึ้น จะเห็นว่านักศึกษาแต่ละกลุ่มต่างก็มีความสนใจที่จะทำกิจกรรมการให้บริการสังคมที่แตกต่างกันไป แต่ทุกกลุ่มก็อยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน คือ หลักการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

2. ขั้นปฏิบัติการ (Action) โดย David (2009) ได้กล่าวไว้ว่า ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการปฏิบัติอย่างมีความหมายและเป็นการพัฒนาอย่างเหมาะสม สำหรับขั้นนี้เป็นขั้นที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติการให้บริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะแตกต่างกันออกไปตามแผนปฏิบัติการของตน นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติการให้บริการสังคม นอกจากนี้ นักศึกษายังได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ในการทำกิจกรรม และได้พัฒนาตนเองในหลายๆ ด้าน เช่น การพัฒนาด้านการเข้าสังคม ความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น การพัฒนาด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นต้น

3. ขั้นไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นที่นักศึกษาได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยให้นักศึกษาได้บันทึก อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่มเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ โดยวิเคราะห์ว่า นักศึกษาได้กระทำสิ่งใดไปบ้าง มีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น และหากไม่ปฏิบัติจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งใดบ้าง และเกิดผลกระทบอย่างไร ทำให้นักศึกษาสามารถให้เหตุผลประกอบการปฏิบัติของตนเองได้อย่างชัดเจนว่าทำไปเพื่ออะไร

4. ชั้นประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นที่นักศึกษาสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

จากขั้นตอนการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมทุกขั้นตอน จะเห็นได้ว่า นักศึกษาได้พัฒนาในส่วนของจิตอาสา ด้วย ดังนั้นจึงถือได้ว่าขั้นตอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนา นักศึกษาวิชาชีพครูให้เป็นผู้ที่มีจิตอาสาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติดังนี้

1. ผู้ที่จะนำโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมไปใช้ ควรมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดจิตอาสา และแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ควรทำความเข้าใจกับกระบวนการในการสำรวจ ชุมชน และการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมบริการสังคมด้วย

2. ควรมีการส่งเสริมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง เพราะหลังจากสิ้นสุดโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมไปแล้วระยะหนึ่ง อาจจะทำให้จิตอาสานั้นลดลงได้ และควรมีการติดตามผลความก้าวหน้า เป็นระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยติดตามผลระยะยาว เพื่อศึกษาว่าจิตอาสานั้นมีความคงทนเพียงใด และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตอาสาในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาให้เกิดศักยภาพในตัวบุคคล

3. ควรมีการพัฒนาจิตอาสาให้กับกลุ่มประชากรอื่น เช่น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา นิสิตนักศึกษาคณะต่างๆ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาให้เยาวชนมีจิตอาสาที่นำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

การตร์วี บุญญาสุนิทธิ. (2554). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นว่าด้วยทฤษฎีแนวคิดและหลักการ*. กรุงเทพฯ: เอ็กเซอร์เน็ท.

ชวาลา เวชยันต์. (2544). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ลินดา เกณฑ์มา. (2552). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกต่อส่วนรวมในสังคม สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ศุภย์คุณธรรม. (2550). *คุณธรรม. คุณธรรม*. 2(8),17-20.

ศุภย์วิชัยเอแบค นวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ. (2551). *สภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิค.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำลี ทองธิว. (2545). *หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา : กรณี วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนาศ ทงดี. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. *พหุติกรรมศาสตร์*. 18(7), 1-15.
- David, J.L. (2009). Service learning and civic participation. *Educational Leadership*. 60(8), 83-84.
- Giles, Dwight E. & Janet Eyster. (1998). A Service Learning Research Agenda for the Next Five Years. In Robert A. Rhoads and Jeffrey P.F. Howard. (eds.) *Academic Service Learning: a Pedagogy of Action and Reflection*. New Directions For Teaching And Learning. 73 San Francisco: Jossey Bass.
- Heffernan, K. (2001). Service-Learning in Higher Education. *Contemporary Water Reach and Evaluation*. 11(9), 1-8.
- Kraft, Richard J. (1996). Service Learning : An Introduction to its Theory, Practice and Effects. *Education and Urban Society*. 28(2), 131-159.
- Troppe, M. & Owen, J. (2002). *Faculty Handbook for Service Learning*. 2nd Ed. Maryland : University of Maryland.
- Weigert, K.M. (1998). *Academic Service Learning : Its Meaning and Relevance*. *New Directions for Teaching and Learning*. 73. San Francisco: Jossey-Bass.